

87969

Korta rapporter

Dykande gräsänder

PETER BERNÖVALL

Vid studier av vinterfåglar under vintern 1973-74 iaktog jag gräsänder som dök efter föda. Platsen för observationerna var övre delen av Hammarbyån, ca 5 km NE Nora i Västmanland. Ån, som är Norasjöns avflöde, är isfri året om.

Lokalen besöktes tio gånger under vintern för sjöfågelräkning. Besöken gjordes under perioden 18.11-24.2 och skedde mellan kl. 10.00 och 13.00. Antalet observerade gräsänder varierade mellan 12 och 50. Vid sju av besöken observerades individer som dök efter föda. Antalet dykande gräsänder varierade mellan 2 och 20.

Jag har sedan varje vinter iakttagit dykande gräsänder i Hammarbyån och vid något tillfälle även i Bornsån, som är Norasjön tillflöde norrifrån.

Dykbeteende och biotop

Dykningarna skedde huvudsakligen nästan mitt ute i ån inom ett begränsat område. När gräsänderna börjat dyka, dök de mycket intensivt. Så fort de svält födan i näbben dök de på nytt. Dykningarna varade 2 till 7 sekunder, de flesta dock ca 4 sekunder. Nästan varje gång gräsänderna kom upp hade de föda i näbben. Vid de tillfällen jag lyckades komma tillräckligt nära för att se näbbinnehållet rörde det sig alltid om ganska stora snäckor som fåglarna snabbt svalde.

Senare undersökte jag botten och vattendjupet i det område där nästan samtliga dykningar skedde. Djupet var 90-120 cm, med många stora stenar och block på botten. Stora mängder av snäckan *Viviparus viviparus* fanns på åbotten på den aktuella platsen. Stenarna och blocken var helt täckta med näckmossa *Fontinalis antipyretica*. I mossan fanns en del *Viviparus viviparus* samt en del små snäckor av arten *Bithynia tentaculata* och enstaka små musslor tillhörande släktet *Pisidium* (bestämningar enligt Ursing (1971)).

Storleken på *Viviparus*-snäckorna överensstämde väl med storleken på de snäckor som jag såg gräsänderna komma upp med efter dykningarna.

Någon regelbunden matning av änderna i Hammarbyån förekommer inte. Tillfällig matning förekommer numera, men knappast 1973-74. Ändernas skygghet tydde på att de hade föga kontakt med människor. Jämförelse har kunnat ske med de änder som övervintrar inne i Nora och som matas regelbundet.

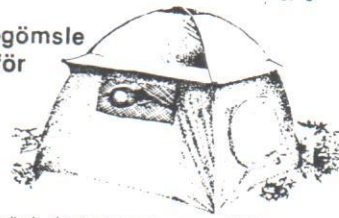
Liknande observationer

I svensk litteratur har jag inte funnit några uppgifter om vuxna gräsänder som dykt efter föda. Där anges bara att ungar dyker efter föda samt att vuxna kan dyka vid fara och lek. Holmström m. fl. (1946) anger dock att gräsänder någon gång kan dyka efter grus på botten.

I utländsk litteratur finns däremot en del uppgifter om gräsänder som dyker efter föda. Sålunda anger Witherby (1939) att gräsänder vid några tillfällen setts dyka efter ekollon på 60-90 cm djup. I Bauer & Glutz von Blotzheim (1968) anges det sammanfattningsvis att vuxna gräsänder endast undantagsvis dyker efter föda, och att det då sker på 1-2 meters djup samt att änderna är under

Nära men ändå dold!

KFA:s fotogömsle är idealet för fotografer och naturvandrare.

- * Vattentätt, grönt, rivstarkt och prasselritt tyg.
- * Självbärande konstruktion, stomme av glasfiber-rör
- * 2 st speciella fotogluggar försedda med myggnät och regntak
- * Flyttbar även inifrån.
- * 24 månaders garanti mot fabriktionsfel
- * Mått: Bredd 1,5 m, längd 1,5 m, höjd 1,5 m, 2 kg
- * Levereras kompl. med jordpinnar och stormlina

Pris 1.750 kr inkl. moms och frakt

Du har 10 dagars returrätt.

Kiruna Fritids Aluminium AB
TGA Centralhuset
981 41 KIRUNA
Telefon 0980-177 23

vattnet ca 6—10 sekunder. Denna sammanfattning grundar sig på följande: Geyr von Schweppenburg (1942) har i Tyskland gjort en observation av gräsänder som dök efter fisk, Mylne (1954) rapporterar att ett dussintal gräsänder setts dyka efter föda vid ett tillfälle, Creutz (1961) har vid ett tillfälle iakttagit gräsänder som dök efter föda (ev. bröd) i Moldau i Prag, Kummerloeve (1960) har observerat en gräsand som dykt efter växtmaterial som föda och Ringleben (1961) slutligen, har rapporterat om gräsänder som dykt efter ekollon.

Andra uppgifter om dykande gräsänder som jag funnit är: Heinroth (1910), dykning efter ekollon, och Ern (1970), dykning efter musslor. Weidmann (1956) säger däremot i sin omfattande gräsandstudie att han enbart iakttagit dykning hos ungar i åldern 4—7 veckor, men aldrig hos vuxna gräsänder. De havslevande gräsänderna på Grönland har däremot enligt Meinertzhagen (1959) utvecklats till ett regelbundet dykbeteende. Med tanke på förhållandena i Hammarbyån är det intressant att de grönländska gräsänderna i mycket stor utsträckning livnar sig på mollusker (Winge 1898, Salomonsen 1950).

Diskussion

De observationer som rapporterats i litteraturen är i de flesta fall enstaka iakttagelser av tillfälligt födodykande gräsänder.

Iakttagelserna vid Hammarbyån visar att regelbunden och omfattande dykning efter föda kan förekomma hos gräsänder. Kanske utgör gräsänderna i Hammarbyån en lokal population som utbildat detta beteende för att kunna övervintra på denna lokal?

ÖLAND

Fullt moderna stugor med 4—6 bäddar
Moderna rum med eget kök
2—4 bäddsrum: 25 kr/bädd
15 km från Ottenby
vid Eckelsudde

Ella och Ewald Andersson, Degerhamn.
Tel. 0485/602 30

Gåsboken & Våtmarksboken

Supplementen till Vår Fågelvärld säljs från
och med i år via Naturbokhandeln.

Ordertelefon: 0485-441 48

Summary: Diving Mallards, *Anas platyrhynchos*.

Mallards diving for food were observed in the winter 1973—74 in river Hammarbyån about 5 km NE Nora in Västmanland. There is no artificial feeding of wildfowl on this river.

On seven out of ten visits Mallards were observed diving for food. The number of diving Mallards was 2—20. Every winter since then, diving Mallards have been noted in Hammarbyån and occasionally in the adjacent river Bornsån.

*The Mallards surfaced carrying snails in their bills. An examination of the riverbottom revealed large numbers of the snail *Viviparus viviparus*. The dives were made in water 90—120 cm deep and lasted 2—7 seconds.*

Observations of diving Mallards have been recorded very occasionally in the literature. However, the diving has usually been sporadic or opportunistic. The observations in Hammarbyån shows that regular and frequent diving for food can be found among adult Mallards. Possibly the Mallards in this river belong to a local population which has developed this feeding strategy in order to be able to winter in this locality.

Litteratur

- Bauer, K.M. & Glutz von Blotzheim, U.N. 1968. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*. Bd 2. Frankfurt am Main.
- Creutz, G. 1961. Tauchende Stockenten. *Orn. Mitt.* 13: 187.
- Ern, H. 1970. Nahrungsparasitismus und Futtertauchen bei der Stockente (*Anas platyrhynchos*) am Bodensee als Reaktion auf Veränderungen im Nahrungsangebot. *Die Vogelwarte* 25: 334—336.
- Geyr von Schweppenburg, H. 1942. Fischfang von Stockenten. *Orn. Monatsber.* 50: 163—164.
- Heinroth, O. 1910. Beobachtungen bei einem Einbürgerungsversuch mit der Brautente (*Lamprolaima sponsa* L.). *Journ. f. Ornith.* 58: 101—156.
- Holmström, C.T. m fl. 1946. *Våra Fåglar i Norden*. Del 3. Stockholm.
- Kummerloeve, H. 1960. Futtertauchende Stockenten (*Anas platyrhynchos*). *Orn. Mitt.* 12: 221.
- Meinertzhagen, R. 1959. *Pirates and predators*. Edinburgh.
- Mylne, C.K. 1954. Mallard diving for food. *Br. Birds* 47: 395.
- Ringleben, H. 1961. Futtertauchende Stockenten (*Anas platyrhynchos*). *Orn. Mitt.* 13: 186.
- Salomonsen, F. 1950. *Grönlands fugle*. København.
- Ursing, B. 1971. *Ryggradslösa djur*. Stockholm.
- Weidmann, U. 1956. Verhaltensstudien an der Stockente (*Anas platyrhynchos* L.). *Z. Tierpsych.* 13: 218—271.
- Witherby, H.F. m fl. 1939. *The handbook of British Birds*. Vol 3. London.
- Winge, H. 1898. *Grönlands fugle*. Medd. om Grøn. 21.
- Peter Bernövall, Gunnarsbergsvägen 14, 713 00 Nora

Fro

Vassl:

PÄR NI

Täkern
från de
tagelsen
syftat t
ätarges

Täckerns
styrelser
servatet
valtning
att en sk
relsen. F
sin utgå
reservat
och bot
tas ett s
andra al
att det ä
geläget

Erfaren

Vasslått
kern. Sl
och exp
vassens
kan på
Fälts
sen ger
utförd
tillfällen
lämnad
uppre:
Enligt f
de biolc
de ekon
hittills

Ekolog

Vid de
har ett